* ВЫНІКОВАЕ АБАГУЛЬНЕННЕ

Працуем з паняццямі

1. Размяркуйце прапанаваныя гістарычныя факты па графах табліцы. Растлумачце свой выбар.

Адкрыццё Амерыкі, англійская рэвалюцыя, барацьба магнацкіх груповак, выданне «Псалтыры» Францыскам Скарынам, Грунвальдская бітва, «збіранне зямель рускіх», Крэўская унія, мануфактурная вытворчасць, неалітычная рэвалюцыя, паншчына, прамысловая рэвалюцыя, рэвалюцыя, самаізаляцыя Японіі і Кітая, славянізацыя балтаў, Трыццацігадовая вайна, узнікненне пісьменнасці, узяцце туркамі Канстанцінопаля, урбанізацыя, утварэнне Рэчы Паспалітай, феадальная раздробленасць, хрысціянізацыя беларускіх зямель.

Гістарычная падзея	Гістарычная з'ява	Гістарычны працэс

Дапоўніце табліцу прыкладамі гістарычных фактаў з гісторыі Беларусі ад найстаражытнейшых часоў да канца XVIII ст.

Чытаем і пераўтвараем розныя віды тэкстаў

2. Выкарыстоўваючы стужкі часу, змешчаныя ў пачатку кожнага раздзела, і інфармацыю, пададзеную ў параграфах, выканайце наступныя заданні.

А. Назавіце асноўныя тэндэнцыі сацыяльнага, палітычнага, эканамічнага, духоўнага развіцця Беларусі ў дадзеныя перыяды. Вынікі запішыце ў табліцу.

Перыяд	Асноўныя тэндэнцыі
Ад найстаражытнейшых часоў да V ст. н. э.	
V–XIII стст.	
XIV–XV стст.	
XVI–XVIII стст.	

Б. Ахарактарызуйце асноўныя змены ў адной са сфер жыцця грамадства — эканамічнай, палітычнай, сацыяльнай, духоўнай, што адбываліся на тэрыторыі Беларусі ад старажытнасці да канца XVIII ст.

3. Складзіце медыяазбуку або распрацуйце віктарыну пра гістарычных асоб, якія зрабілі значны ўнёсак у развіццё беларускіх зямель. Выкарыстоўвайце розныя віды медыятэкстаў.

ФРАГМЕНТ МЕДЫЯАЗБУКІ

Р

Мініяцюра з Радзівілаўскага летапісу. Канец XV ст.

А. П. Ласенка. 1770 г. Алей. Дзяржаўны Рускі музей

Фрагмент балета «Страсці» Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь

ФРАГМЕНТ ВІКТАРЫНЫ

Заданне. Гэтая жанчына лічыцца сімвалам жаночага гонару, смеласці і непахіснасці

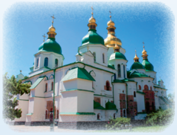

Тры Сафійскія саборы — Кіеўскі, Новагародскі і Полацкі — былі пабудаваны яе сынам, унукам і праўнукам

А. П. Ласенка. 1770. Алей. Дзяржаўны Рускі музей

За гэтую карціну мастак быў ушанаваны званнем акадэміка

У яе гонар названы сярэднепозні сорт бульбы, выведзены ў Беларусі ў 2011 г.

Аналізуем, тлумачым, разважаем

4. Азнаёмцеся з пералікам гарадоў: *Навагрудак, Гродна, Нясвіж, Полацк, Крэва, Мінск, Тураў, Брэст, Ліда, Заслаўе, Слуцк*. Уключыце ў яго ваш населены пункт (раённы цэнтр), калі гісторыя яго ўзнікнення і развіцця адносіцца да IX–XVIII стст.

Вызначце, якую ролю адыгрывалі гэтыя гарады ў палітычным, сацыяльна-эканамічным і культурным развіцці беларускіх зямель у эпоху Сярэднявечча і ранняга Новага часу, выканаўшы прапанаваныя заданні.

А. Устанавіце першапачатковую назву кожнага горада і растлумачце версію паходжання тапаніміікі.

Б. Апішыце падзеі, у сувязі з якімі гэтыя гарады згадваюцца ў айчыннай гісторыі ў эпоху Сярэднявечча і ранняга Новага часу.

В. Як сёння ў гісторыка-культурнай прасторы гэтых гарадоў (назвы вуліц, помнікі, музеі, фестывалі і інш.) знаходзяць адлюстраванне апісаныя вамі падзеі?

5. Што, дзе і калі адбывалася — галоўныя пытанні, якімі кожны вучоны-гісторык пачынае вывучэнне мінуўшчыны. Але гэтага недастаткова, каб атрымаць поўнае ўяўленне пра гістарычныя падзеі, з'явы, працэсы. Вучонаму неабходна ведаць іх прычыны, узаемасувязі і наступствы.

Абярыце адну гістарычную падзею і прааналізуйце яе, выкарыстоўваючы разнастайныя тыпы пытанняў (не менш за два кожнага тыпу).

Пытанні, якія патрабуюць узнаўлення падзей, фактаў	**Пытанні, накіраваныя на рэпрадукцыю працэсу**	**Пытанні, накіраваныя на выяўленне прычынна-выніковых сувязей**	**Пытанні, якія патрабуюць аналізу, сінтэзу, новых ведаў**
Што? Хто? Калі? Колькі?	Як? Якім чынам? У выніку чаго?	Чаму? У чым прычыны? Якія наступствы?	Што агульнага? У чым адметнасці? Параўнайце ... Дакажыце ...

Вынікі аналізу прэзентуйце ў выглядзе «Паштоўкі з мінулага», у якой будуць змешчаны адказы на пастаўленыя пытанні.

6. Назавіце 10 найбольш значных, на ваш погляд, падзей з гісторыі Беларусі ад старажытнасці да канца XVIII ст. Абгрунтуйце свой выбар. Параўнайце свае вынікі з вынікамі аднакласнікаў.

Параўноўваем

7. Беларусь знаходзіцца на стыку заходняй і ўсходняй цывілізацый. Які ўплыў аказвалі гэтыя цывілізацыі на тэрыторыю Беларусі на працягу вывучаных у 10-м класе гістарычных перыядаў?

Сістэматызуем веды

8. Запоўніце табліцу «Дасягненні культуры Беларусі X–XVIII стст.». Якія культурныя дасягненні, на вашу думку, не ўвайшлі ў прадстаўлены пералік? Дапоўніце табліцу, растлумачце свой выбар.

X — першая палова XIII ст.	Другая палова XIII — першая палова XVI ст.	Другая палова XVI — першая палова XVIII ст.	Другая палова XVIII ст.

«Малая падарожная кніжка» Францыска Скарыны, выраб крыжа на заказ Еўфрасінні Полацкай, стварэнне Эдукацыйнай камісіі, «Песня пра зубра» Міколы Гусоўскага, Тураўскае евангелле, будаўніцтва Сафійскага сабора ў Полацку, «Словы» Кірылы Тураўскага, будаўніцтва Лідскага замка, узвядзенне царквы Раства Божай Маці ў в. Мураванка, адкрыццё Віленскай езуіцкай акадэміі, выданне «Катэхізіса» Сымонам Будным, будаўніцтва палацавага комплексу Сапегаў у Ружанах, «Вялікае мастацтва артылерыі» Казіміра Семяновіча, «Раство Божай Маці» Пятра Еўсяевіча.

9. Паразважайце наконт наступных праблемных пытанняў і заданняў.

А. Як вы разумееце выраз «ведаць гісторыю»? Ці дастаткова для гэтага ўмець пералічваць вялікую колькасць дат, паняццяў і імён, апісваць гістарычныя падзеі?

Б. Вылучыце крытэрыі, на падставе якіх можна зрабіць вывад, што чалавек ведае гісторыю.

В. У чым розніца паміж гісторыкам і чалавекам, які ведае гісторыю?

Г. Чаму для сучаснага чалавека важна ведаць айчынную і сусветную гісторыю?

Д. Напішыце эсэ на тэму «Нам ёсць чым ганарыцца, нам ёсць што берагчы» паводле вывучанага перыяду гісторыі.